



KYSTEN KRADSER

Når vi tænker på stranden, fremkalder de fleste nok billeder af solens stråler, det varme sand og et smukt blåt hav. Andre tænker måske på Vesterhavets uendelige kyststrækning og majestætiske bølger.

Desværre er virkeligheden ikke helt så billedskøn. Der er nemlig noget, der kradser på kysten.

Kigger man langt og bredt, så ser man det måske ikke. Men går man en tur og kigger ned i sandet, så er det svært at overse. Det handler selvfølgelig om de mange små stykker affald, der gemmer sig i sandet på de danske strande. Affald på kysterne er et verdensomspændende miljøproblem, som vi desværre også oplever i mindre skala i Danmark. Men før vi grubler videre over affaldet, så lad os lige kigge på, hvor heldige vi faktisk er i Danmark, når vi taler om kyst og strand.



AKTIVITET: DANSKERNE ER KYSTFORKÆLEDE

Danmark er et lille land med masser af kystlinje. En stor del af danskerne kan besøge en strand tæt på deres hjem – og selv de danskere, der bor længst fra stranden, kan komme ud til vandet på en times tid i en bil. Det er helt unikt – vi er kystforkælede!

Ved hjælp af Google Maps kan I undersøge, hvor tæt danskerne bor på kysten – og måske sammenligne med andre lande i Europa. Brug funktionen Mål Distance.

I kan fx undersøge følgende:

- Hvor langt er der til stranden fra jeres skole? (Her skal I zoome langt ind!)
- Hvor i Danmark er der længst til kysten?
- Hvor mange kilometer kystlinje er der cirka rundt om Danmark? Hvad med Tyskland? Eller Litauen?
- Hvor langt har indbyggerne i Prag til en kyst? Eller Moskva?

HVOR KOMMER AFFALDET FRA?

Affaldet, vi finder på stranden, kommer fra forskellige kilder. Noget affald kan være smidt direkte på stranden af strandgæster. Andet affald kommer inde fra land. Det kan fx være en chipspose fra en grøft, som vinden har taget og båret ud til stranden og måske videre ud i havet. Til sidst er der det affald, der kommer langvejs fra.

Noget af det affald, der ligger på stranden, kommer nemlig fra skibe eller fiskeri ude på havet eller endda fra andre lande! Hvis et stykke plastik ender i havet, kan havstrømme føre det alverdens steder hen – fx til Danmark. Det kan man sammenligne med en flaskepost! WWF Verdensnaturfonden har for nylig lavet en undersøgelse om kystaffald i Danmark – her fandt man affald fra mange andre lande – bl.a. Sverige, England, Spanien og endda USA!



HVILKEN SLAGS AFFALD ENDER PÅ STRANDEN?

Mange forskellige typer affald ender på kysten, fordi det både kan stamme fra strandgæster, skibe på havet eller fra andre steder i verden. Men det, der ligger allermest af, er plastik.

Der produceres og bruges enorme mængder plastik i hele verden – og samtidig er det et ekstremt holdbart materiale, som snildt kan holde til en tur over et helt ocean.

I undersøgelsen om kystaffald fra WWF fandt man ud af, at plastik var den helt store "vinder". I boksen herunder kan I se, hvad der blandt andet blev fundet mest af.

På den internationale Coastal Cleanup 2019, hvor man holder kystindsamlinger i hele verden, fandt man også allermest plastik. På Top 10 over fund var bl.a. cigaretskod, mademballager, slikpapir, sugerør, plastikflasker, låg, bæreposer og mange andre småting.

AKTIVITET: JERES EGEN TOPSCORER-LISTE

Hvis I holder jeres indsamling på en kyst, kan I undersøge jeres fund, når I kommer hjem og lave jeres egen topscorer-liste. Jeres fund kan måske også give anledning til undren og gode snakke.

- Hvor mange stykker plastik fandt I? Og hvad med fx metal og glas?
- Hvilke ting fandt I mest af? Slikpapir, cigaretskod, rebstykker eller noget andet?
- Var der fund, der undrede jer?
- Tal om, hvor jeres fund mon stammer fra og hvor længe det har ligget i naturen. Lav evt. jeres egne historier.

AKTIVITET: 100 METER-UDFORDRINGEN

Ved at lave en opmåling kan I få et godt billede af, hvor meget affald der ligger på kysten. Mål 100 meter op og markér start og slut. Gå de 100 meter og saml og tæl al affald. I kan evt. gange dette tal med 10 for at få en idé om, hvor meget der ligger på 1 km.



TOPSCORERE PÅ DE DANSKE STRANDE

- Uidentificerbare plastikstykker
- Stumper af snor og line
- Slik- og chipspose
- Vatpinde
- Ispapir
- Låg til drikkevarer
- Cigaretskod

Kilde: WWF Verdensnaturfonden (2019):
"Projekt Plastik-Smart"



ET HAV AF PLASTIK

Plastik hører ikke til i havet, men som I sikkert har hørt om før, så er plastik blevet fast inventar i planetens blå oceaner. Mængden af plastik, der svømmer rundt, er enorm og har konsekvenser for havdyrene – og i sidste ende for os mennesker.

PLASTIK FANTASTISK

Prøv at tænke på, hvor mange gange I kommer i berøring med plastik i løbet af en almindelig hverdag – og prøv at tænke på, hvor mange plastikemballager, der ryger i kurven, når I er ude at købe ind. Flasker, kødbakker, emballager til grøntsager og frugt, slikposer og låg til juice og mælk. Ja, det er faktisk ligefrem svært at komme uden om plastikken, og det er der en god grund til. Plastik er nemlig et ekstremt stærkt materiale, der er billigt at producere.



PLASTIK IK' SÅ FANTASTISK

Netop fordi plastik er stærkt, let og billigt, bliver der produceret og brugt enorme mængder hver eneste dag i hele verden. Men mange steder i verden har man problemer med affaldshåndtering. Affaldshåndtering handler om, hvad vi gør med fx en plastikemballage, når vi er færdige med at bruge den. Mange steder i verden har man stadig lossepladser, hvor affald fra husholdninger køres hen – her får affaldet lov til at ligge i en stor bunke.

Fra lossepladser kan plastik nemt blæse væk og ende i naturen. I bl.a. Kina og Indonesien sker der ofte det, at plastik blæser væk fra en losseplads og ender i en flod, hvorfra det stille og roligt flyder ud i havet. Desuden er der mange lande, hvor der smides enorme mængder affald på gaden – også det kan på et tids-punkt ende i naturen og i havet.

AKTIVITET: INDKØBSTUREN UDEN PLASTIK

Forestil jer, at I skal i supermarkedet for at købe ind til aftensmad – måske skal I have spaghetti bolognese. I må kun købe varer, der ikke er i plastikemballage. Prøv at lave en indkøbsseddel og få et overblik. Hvad kan I købe?



PLASTIK I HAVET

Hver dag ender enorme mængder plastik i havet. For at forstå hvor meget det er, kan man ifølge World Economic Forum forestille sig, at der hvert eneste minut hældes en hel lastbilfuld plastik i havet – og hvis vi ikke gør noget ved problemet, så kan der om 30 år være mere plastik end fisk i verdenshavene.



PLASTIK OG FISK

I havet "svømmer" plastikken side om side med fisk og andre havdyr. Plastikken bliver med tiden nedbrudt til mindre og mindre stykker – helt ned til det vi kalder mikroplast. De forskellige størrelser plastik er alle problematiske for livet i havet. Store dyr kan sidde fast i store stykker plastik – og kan også komme til at spise store stykker plastik. I har sikkert set de berømte billeder af hvaler og store fisk, der har maverne fyldt med bl.a. plastikposer. Mindre fisk kan komme til at spise små stykker plastik – dermed ender plastikken også i havfugle. Fugle kan også komme til at spise plastik direkte, fordi de fx forveksler den med et bytte på havoverfladen.

AKTIVITET: MINDRE PLASTIK I VERDEN!

En stor del af plastikforureningen i verdenshavene kommer fra fjerne steder langt fra Danmark – og det kan måske være svært at forholde sig til, hvordan affaldshåndteringen kan forbedres i fx Indien. Men det er ens for alle mennesker i hele verden, at vi som forbrugere skal bruge mindre plastik i vores hverdag. I kan fx diskutere følgende:

- Er der plastik i vores hverdag, vi kan undvære eller erstatte med noget andet? Fx sugerør, bæreposer, engangsbestik eller vatpinde?
- Hvordan kan vi få folk til at købe færre bæreposer i supermarkedet? Skal de være dyrere, skal de forbydes eller skal vi gøre noget tredje?
- Når vi har brugt noget plastik, hvad er så den bedste måde at komme af med det på? Hvordan skal det sorteres?

Hvis I har mod på det, kan I også diskutere plastik i den helt store skala.

- I har sikkert set billeder af affaldsdynger på gaden i fx Asien. Hvordan kan man få folk til at stoppe med at smide affald?
- Mange lande har stadig lossepladser. Hvorfor er de problematiske? Prøv at søge på fx 'Bantar Gebang' på Google.
- Kan man rydde plastik op, når det allerede er i havet?
- Når vi køber noget i Danmark, fx en mobiltelefon, er det ofte produceret andre steder i verden – det genererer affald, der hvor det produceres. Hvordan kan vi mindske vores aftryk?

Plastikaffald i Indien



Vores strande er ægte natur – her bor der ingen, og der er ikke mennesker det meste af året. Alligevel kan man finde affald på alle strande i Danmark både sommer og vinter. Naturligvis er der mere affald på populære badestrande om sommeren. Strande i Danmark kan have op til flere tusind stykker affald pr. 100 meter. Der er store forskelle på grund af vind og strøm, og her går det værst ud over Skagen med næsten 10.000 stykker affald pr. 100 meter.

Stranden ændrer sig hele tiden på grund af tidevand, bølger og vind. Men affaldet bliver ofte liggende. Så i marts er det 7-8 måneder siden, der sidst var strandgæster, men affaldet ligger der stadigvæk. Vinden og bølgerne har naturligvis også smidt affald op på stranden gennem vinteren.



VRAGGODS ELLER AFFALD?

Alt af værdi på stranden tilhører ejeren. Oftest er det staten eller kommunen, der ejer strandene. Det er en lov fra gamle dage om vraggods. Her skyllede der ofte værdifulde skibslaster op på stranden.

Reglerne er ret lette. Er det småt og har ikke nogen værdi – små plastikting, tovværk, pinde, småt skrammel og lignende – kan det fjernes. Langt det meste af det affald, der skyller op eller er smidt, er værdiløst.

HVEM ER STRANDBANDITTERNE?

Det er naturligvis strandgæsterne – altså alle os, der bruger stranden om sommeren. En del affald kommer dog også fra aktiviteter på havet. Det kan være containertransport, færger og krydstogtskibe, offshore industri (olie- og gasplatforme), illegal dumping på havet og tabt eller efterladt fiskeriudstyr som net og liner.

Der ender langt mere i havet end på stranden, for når affald først er blæst i vandet, så kommer det ikke lige sådan op igen. Verdenshavene er ekstremt udsatte, fordi affald fra hele verden havner i de store sammenbundne oceaner.

AKTIVITET: 100-METER-TEAMET

Mål 100 meter strand op og saml og tæl alt affald. Flere grupper kan have deres egen 100-meter-strand. Der er mere end 8000 kilometer kystlinje i Danmark.

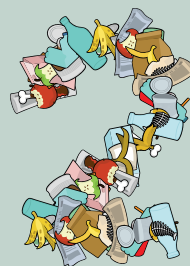


I kan gange jeres fund med 10, så har I en idé om, hvor meget der ligger på en kilometer. Dét kan I så gange med 8000, og så har I lige pludselig en idé om, hvor meget affald, der sikkert ligger på de danske strande lige nu.

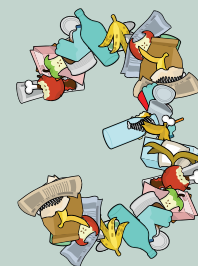
3 SMÅ AFFALDSLEGE



Vælg hver et stykke affald fra bunken og fortæl en kort historie om, hvor det kommer fra, og hvordan det er endt på jeres strand.



Vælg hver et stykke affald fra bunken, og vis det ikke til de andre. Sæt jer to og to med ryggen mod hinanden med jeres affald i hånden. Jeres partner skal nu gætte, hvad det er, ved at stille 10 ja/nej-spørgsmål, som I selvfølgelig skal svare ærligt på.



Medbring en dug eller andet, der kan bruges til at dække over 10-20 ting. I har fundet på stranden. Kig på tingene i to minutter og dæk dem til. Vent to minutter og lad så børnene huske tingene – altså en almindelig kimsleg.